

НАУРЫЗ МЕЙРАМЫ КҰТТЫ БОЛСЫН!

Еженедельная газета Нуринского района

НАУРЫЗ

Газета издается с 1 мая 1963 года

ГАЗЕТА ВЫХОДИТ НА КАЗАХСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ

ЦЕНА ДОГОВОРНАЯ

№ 11 (4671)
СУББОТА,
17 марта
2001 года

РЕДАКТОР БАҒАНАСЫ

БЕРЕКЕ БАСТАУЫ

Міне, Ай ару түн күміс кірпік Күн егізін сығарындай тенеңің, игі тілекпен еліміз асыға күткен Жаңа жылымыз құлім қағып, келіп қалды, ағайын! Дәл бүгін Самарқанның көк тасы жібіп, сайын Сарыарқаның жоны жұмсарды. Қыс бойы ақ ұлпа көрпесін жамылған Жер-Ана енді қалың ұйқысынан оянып, жан-жануарға емірене қойнауын ашты. Қазақ даласының тоқсан тарау тамырына қан жүгіріп, жер бір дүр сілкінді, айдын дала, шалқар көл жайма-шуақ күйге енді. Халқымыздың айтулы мерекесі - Наурыз тойы жыл сайын жерімізге осылайша қалам басалды.

Наурыз-береке басы, ынтымақ ұйытқысы. Бар көңілден кір кететін, бар жүректен ізгілік орын төбетің күн деп өсиет етіпті той бабаларымыз. Халқымыз Наурыз дөмің тата жүріп, біріне-бірі "асына адалдық, басына амандық бер, ақ мол болсын, бақ көп болсын, төліміз егіз, сүбесі семіз, ырысымыз теңіз болсын!" деген бата жасайтын екен.

"Көктемнің әр күні жылға азық" деп текке айтылмаған. Ол өмір тәжірибесінен өскен алыптан ақиқат шындық. Бұл жердің нәзі болатын қар еріп, өзен-өзек суға толғанып, егінді алқап, шабындық, ойпаң, жылға-жылғамен ағатын шақ. Ендеше көктем ауыл тұрғындарын дала жұмыстарына қазірден бастап дайындауға шақырады. Бұл олардың алдында табандылықты, мұқалмас жігерді керек ететін үлкен істер күтіп тұр деген сөз. Алдағы қыруар жұмысты сәтмен сабақтастыру үшін

техниканы, тұқымды, күні бұрын лайықтап, етіңге дер кезінде шығайық. Ауыл тұрғындары үшін Наурыз тойы игі тілектермен бірге келер күнгі дастарқан дәулеті жолында білек күшін жұмсайтын, жігер жұмылдыратын шаруаның бастау арнасы болғай.

Мемлекет тарапынан көрсетілген қолдаудың нәтижесінде осынау тойды өткізуге айрықша мән беріліп, бергін келе бұл күн егемен еліміздің құнарғаңда алтынмен айшықталып, арнаулы мереке күні деп жарияланды. Енді ел-жұрт үмітті ертеңге деген ең игі сенімін арнап, жаңа, жақсы жылдың алдағы аралы күннің басы деп Наурызды асыға күтіп, елендеп отыратын болды. Бүгінде оны атап отуға күн ілгері бағдарлама жасап, әбгерге түспейтін бірде-бір шаруашылық, бірде-бір мекеме жоқ десек артық айтқандық емес, ол - шындық. Осының нәтижесінде жер-жерлерде Наурыз үлкен тойға айналып, оның тағлым алар тәлімі мен көкейге қонар мәніне де назар аударылауда.

Жаңы алғанда Наурыз сөзінің мән-мағынасына келер болсақ, ол нарыс тілінен аударғанда жаңа күн деген ұғым берді екен. Ал астро-лоттар оны көктемгі күн мен түннің телелу сәті ретінде біледі. Көктемнің жарқын тойы - Наурыз-дала, әдетте, ағайындар бір-бірін дөме шақырысып, өкіне - ренішті ескі жылға қалдырып, жаңа жылдың табандылығын жақсы тілек, жарқын жүзбен аттайды. Осылай игі дәстүрімізді жыл сайын қалпына келтіріп, жаңа бір жақсы қырынан жарқырата көрсету, біздің борышымыз болса керек. Өйткені ынтымақ, бірлік, ұлтаралық

келісім мен шынайы достық - баға жетпес алтын қор, болашаққа апаратын айқын жол.

Әрбір уақыттың өзіндік бір ерекшелігі болады. Былтырғы жыл Президентіміздің Жарлығымен "Мәдениетті қолдау жылы" деп жарияланған еді. Ал быылғы 2001 жыл - Тәуелсіздігімізге он жыл толған мерейлі жыл болып айқындалып отыр. Осы мерекелі жылы ұлтаралық келісім мен ынтымақты нығайтып, қол жеткен табыстарымызды еселей түсейік. Наурыз мерекесі халықтар достығын нығайтуға, олардың бір-біріннің тілін, дәстүрін, тарихын, мәдениетін үйренуіне қолайлы жағдай жасайды. Бұл той күні әр түрлі дәмі ұлттық тағамдар дайындалып, күрт пен ірімшік, айран мен көже, тоқаш, балбауырсақ, жұқа нанлар дастарханда болады. Ауыл өнерпаздары ән шырықпап, би билеп, тақпақ айтып, музыка аспаптарында ойнап, өнерлерін көрсетеді, жиналған жұртты жаңа жылмен құттықтайды, барлығына жақсылық тілейді.

Күннің жылы шуағы жердің бетін ерекше түрлендіре құлпыртады, мөлдір сезімді әр түрлі бояумен өлемейді. Иә, бұл наурыз, бұл көгілдір көктем! Табиғаттың жаңарып, күн мен түннің теңелетін көктем айының бұл күнін ата-бабаларымыз - Ұлыстың Ұлы күні деп атаған. Асымы Наурыз мейрамы әрбір отбасының сағына күтетін жыл тойы. Дүниеге көрік беріп алда келе жатқан шырайлы жаңа жыл құтты болсын, ағайын!

Көңілді, Наурыз!

Құрметті нұралықтар!

Енді бірнеше күннен кейін болатын үлкен той - Наурызды бүкіл халықпен бірге аудан тұрғындары да аса қошамен қарсы алып, ерекше атап өтетін болады. Күн мен түннің теңесуі - наурыз айының 22-ші жұлдызы шығыс күнтізбесі бойынша Жыл басы болып саналады. Ал әрбір уақыттың өзіндік бір өзгешелігі бар. Былтырғы жыл Президентіміздің Жарлығымен "Мәдениетті қолдау жылы" болып айқындалса, биылғы 2001 жыл - Республикамыздың Тәуелсіздік алғанына он жыл толуына арналып отыр. Міне осы ерекше уақытта мызғамас бірдісі сақтап, татулық пен ынтымақты нығайтып, елімізде тұратын барлық халықтардың ұлттық салт-дәстүрлерін, мәдениеті әрі қарай жалғастыра беріміз қажет. Жалпы алғанымызда Наурыз - еліміздегі барлық халықтың, бүкіл ұлт өкілдерінің жарқын мерекесі, жанару мен өзгерістің, тыныштық пен жақсылықтың символы.

Қазір ауыл адамдары алда болатын көктемгі дала жұмыстарына дайындық жұмыстарын жүргізіп жатыр. Ертеңгі күт-берекеміз бен ырысымыздың негізі бүгіннен қаланады. Осы күрделі уақытта бірлігіміз бен достығымызды нығайтып, қолымызды барлық мүмкіндіктерді пайдаланып барлық сала бойынша алға қарай жылжы беруге талаптанаық.

Табиғаттың жаңарып, көгілдір көктеммен бірге келіп жеткен бүкілхалықтық мереке - Наурызбен Сіздері шын жүректен құттықтаймыз. Жыл басы әрқайсыңызға мықты денсаулық, береке мен ынтымақ әкелсін.

Ұлыстың ұлы күні құтты болсын, ағайын!

Д. ҚУСАЙНОВ,
аудан әкімі,
Т. РАХЫМБЕКОВ,
аудандық мәслихаттың хатшысы.

Дорогие нуринцы!

Поздравляем вас с наступающим Наурызом - Новым годом по восточному календарю! Отмечается он миллионами людей нашей планеты в один день - день весеннего равноденствия. Смысл его - обновление, "новый день". Этот древний и вечно молодой праздник у нас отмечается в год десятилетия нашей независимости. И наша работа сегодня должна быть направлена на достойную встречу юбилея республики, на сохранение и укрепление стабильности, дружбы и межнационального согласия.

Наурыз издревне символизирует единство, достаток, победу света, разума, добра. Этот всенародный праздник всегда способствовал развитию и проявлению в людях самых светлых качеств - сердечной доброты и гостеприимства, мудрой терпимости и отдачи, безграничной щедрости и душевного тепла. Именно эти нравственные категории позволяют нам достойно переносить все житейские трудности и с уверенностью смотреть в завтрашний день. Благословения, добрые пожелания, сказанные в этот день друг другу, должны непременно исполниться. Пусть всегда будет светлым и чистым путь к единению, красоте и созиданию. Пусть не прерывається связь времен и поколений, и пусть Новый год придет всем силой противостоять перед трудностями, вселит в нас веру, надежду, принесет в каждую семью достаток.

От всей души поздравляем всех нуринцев с великим праздником и пусть свет Наурыза освещает путь к согласию, единству, всеобщему миру. Желаем всем доброго настроения, крепкого здоровья, достатка и благополучия в семьях. Мира вам всем, радости, оптимизма и большого человеческого счастья!

Д. КУСАИНОВ,
ақим района,
Т. РАХИМБЕКОВ,
секретарь районного маслпхата.

ШКОЛЬНАЯ ЖИЗНЬ

Неделя молодого специалиста

"Учитель учит других до тех пор, пока учится сам". Именно под таким девизом прошла в нашей школе Неделя молодого специалиста, в которой приняли участие учителя, чей стаж работы не превышает три года: С. Ж. Ахметова - историк, Б.К. Жакупова - учитель валеологии, А.Т. Кулахметова - учитель немецкого языка, К.Е. Хамзин - химик-биолог, Н.П. Паталашук - преподаватель начальных классов и Г.Т. Жапанова - учитель прикладной экономики.

Подготовка к ней началась задолго до проведения самой Недели, ведь учителям надо было не только показать урок и провести внеклассное мероприятие, но и дать психолого-педагогическую характеристику классу, написать полную характеристику на одного учащегося, посетить на дому одного-двух школьников, составить справку о посещениях и акт обследования семьи.

Учитель - автор своей программы, системы, метода. Отсюда было видно, что наши молодые коллеги старались показать самое лучшее, что они умеют, на что способны. Ведь успех в работе зависит не только от того, как ты подотвоялся к уроку и продел его, но и от того, как ты умеешь организовать класс, подать материал, связать его с воспитательным моментом урока и от многого другого.

С большим удовольствием посетили учителя урок валеологии Б.К. Жакупова "Учитель властвовать собой" (в 5 «б» кл.) и классный час в 3 «б» кл. "Неболейка". На уроке немецкого языка А.Т. Кулахметовой дети показали хорошее знание предмета по теме "Классная комната". А как интересно прошел "Праздник языков", подготовленный 6-ми классами, на котором прозвучали стихи, песни, поставленные инсценированные сказки "Лиса и Заяц", "Три поросенка" на русском, английском и немецком языках.

С.Ж. Ахметова дала урок истории и готовит КВН, который пройдет на неделе истории, географии. Учитель химии К.Е. Хамзин помимо урока провел интересную беседу по охране окружающей среды. У Н.П. Паталашук, учителя 1 «а» класса, на уроке присутствовали не только коллеги, но и родители. А свою воспитанность и знание правил поведения дети показали на воспитательном часе "Я и школа".

Второй год преподается в школе новый предмет - прикладная экономика. На уроке Г.Т. Жапановой было интересно не только детям, но и всем присутствующим. Много нового и хорошего знание предмета показали на вечере, подготовленном 8-ми классами.

Хочется сказать им большое спасибо. Пожелать успехов в работе, новизны, добра, справедливости и счастья! Так держать, молодцы, коллеги!

В. ВИШНИЦКАЯ,
завуч КСШ № 1.

ТРАДИЦИИ НАУРЫЗА

Наурыз - международный праздник, высоко чтимый многими народами Востока, официальный праздничный день в Республике Казахстан, Узбекистане, Кыргызстане, Туркменистане, Азербайджане и Таджикистане. На протяжении тысячелетий по восточному календарю в этот день отмечается наступление нового года. Торжество сопровождается рядом народных обычаев, традиций и ритуалов. Издавна праздновался Наурыз мейрамы в казахской степи - весьма торжественно и красочно. Вернувшись из небытия вместе с духовным возрождением и возвращением традиций прошлого, он вновь занял свое место в ряду государственных праздников.

Тема Наурыза - обновления, очищения, прихода весны, зарождения новой жизни, любви и красоты - красной нитью проходит через многие литературные произведения и научные труды гениев средневекового Востока - Махмута Кашгарии, Абу Райхан Бируни, Фирдоуси, Алишера Навои, Омара Хайяма. Немало строк этому прекрасному празднику посвятили в своих трудах и выдающиеся казахские ученые и литераторы: Абай Кунанбаев, Алхан Букейханов, Ахмет Байтұрсынұв, Міржақұп Дулатов, Сәкен Сейфуллин и другие.

В отличие от других праздников Наурыз мейрамы имеет неповторимые особенности, присущие только ему черты. Традиции празднования Наурыза направлены на раскрытие лучших человеческих качеств - открытости, сердечности, отзывчивости, милосердия. И в этом один из секретов, почему его прихода ждут с нетерпением.

Теперь хотелось бы остановиться на отдельных народных традициях и обрядах, связанных с Наурызом.

НАУРЫЗНАМА

Наурызнама - веселья и радостный праздник, карнавал. Упоминания об обычаях весело отмечать наурызнаму можно встретить в рукописях Абая. В некоторых регионах Казахстана этот праздник назывался Наурыз той. Все, кто приходил на наурызнаму, стар или млад, обязаны были веселиться, смеяться, развлекаться и развлекать других. Регламент праздника запрещал пьянки, ссоры, другие подобные сцены, которые могли омрачить приподнятое настроение празднующих. В праздничной программе были широко представлены спортивные соревнования, конные скачки, состязания богатырей-палуанов. И, конечно, не обходилось без песен, танцев, игр. Существовали специальные обрядовые песни к Наурыз мейрамы. Тут же затевались айтысы, неселье состязания в остроумии, смелости, заглядывались загадки, звучали шутки. Существовал обычай, когда старики давали добрые напутствия молодежи. Получить такое благословение в Наурыз считалось доброй приметой.

В прошлом наурызнама обычно длилась 3-9 дней. Интересные наблюдения о праздновании Наурыза мейрамы сохранились в трудах

фольклориста, ученого Машкура Жууспа: "Один только праздник в степи, когда казах чувствует себя казаком, - наурызнама. В эти дни читают халки специальную книгу, посвященную Наурызу, имя этой книги "Салдыма".

Весна - пора любви, встреч влюбленных. Во время наурызнамы молодежь готовила специальные наиготку улыки апар. Джигиты дарили молодым девушкам кольца, сережки, зеркала. Эти подарки были со значением и назывались селт еткізгер. Вручение подарка и его получение свидетельствовали о взаимной симпатии, нежных чувствах молодых. Существоют ритуалы и для пожилых людей. Для них в эту пору готовили особое блюдо - бел көтерер. Это праздничное угощение, украшавшее стол вместе с традиционным наурыз-коже.

НАУРЫЗ-КОЖЕ

Специальное угощение к праздничному столу в Наурыз. И в каждом доме существовал свой рецепт его приготовления. Обычно для всех правил было только число используемых продуктов - ровно семь. Гостям подавались и лучшие мясные блюда - казы, шұжық, вареное мясо. Считалось, что предложенное гостям угощение наурыз-коже служит поводом для установления добрых отношений.

НАУРЫЗ ЖЫРЫ

Это особый вид устной народной литературы, фольклорные произведения, исполняемые на Наурыз. Существует немало рожденных этим праздником пожеланий, пожеланий, благословений, частушек, остроумных куплетов.

НАУРЫЗ БАТА

В традициях казахского народа много видов благословений, и одно из них - наурыз бата. В дни наурызнамы уважаемые аксакалы, женщины преклонного возраста благословляли того, кто их угостил наурыз-коже, акына, победителя айтыса, понравившегося музыканта, певца, борца и т.д. Адресатами наурыз бата становились все гости той, жители аула. Сохранилось немало устных памятников этого обычая.

ИМЯНАРЕЧЕНИЕ

Существует поверье, что родившиеся в Наурыз дети, будут отмечены расположением звезд, высших сил. Поэтому при наречении им давалось имя, связанное с праздником. Известно немало батиров с подобными именами: Наурызбай Кутанбайұлы (1706-1781), Наурызбай Касымұлы (1822-1847). В Золотой орде правил хан Наурыз. Очень распространены имена Наурызғұл, Наурызбек, Наурызғали и другие этого же происхождения.

НАУРЫЗША

В конце марта, когда близко дыхание весны, выпадает тонкий слой пушистого, ослепительно белого снега. В народе его называют "наурызша".

Наурыз - бата, омельдегі

Ұлыстың ұлы күнінде
Бай шығарды балбыран,
Қасында жас жеткішіек,
Тұлымшағы салбыран,
Бәйбіше шығар балбыран,
Күндіктері қайқылан,
Келіңкеш шығар керіліп,
Сәукелесі саудыран,
Қыз шығарды қылымып,
Екі көзі жаудыран,
Бозбала шығар бурқыран,
Ақбөкендей сырқыран,
Құл құтылар құрықпан,
Құл құтылар сырқыран,
Кетік үйдіс, шымштің,
Түтін шығар бурқыран.
- Ұлы күні кәрі-жас,
Қушақтасып қоріккен
Жаңа ағытқан қозыдай,
Жамырасып, өріскен,
Шалдар бата беріскен:
Сақтайт көр деп теріскен,
Кел, таза Бақ кел десін,
Ием, тілек бер десін,
Қош Қайрақан қош десін
Көз қормеске өш десін.

- Жасың құтты болсын!
Өмір жасың ұзақ болсын!
Ұлы бақты болсын!
Ұлы кісіден бата алса
Сонда олжалы әлс болар -
- Бақытты ас берсін,
Ұлыстың ұлы күнінде,
Ұлының ұлы қонып,
Қызың қыра қонып,
Қыруар малың өріске толыс,
Дәулетіңді асырасып,
Душпаның басысын,
Менің берсін бұл батам -
Ұлы күніне сақтап
жүрген сұр батам!

Дорогие гости, приглашенные! Наша торжественная встреча посвящена одному из особенных весенних праздников – Международному женскому дню 8-ое марта. Глубоко символично, что праздничный календарь Года 10-летия независимости подразумевает под собой усиление внимания ко всем сферам: будь то образование, здравоохранение или пенсионное обеспечение. Не останавливаясь на всех приоритетах этого года, скажу об одном из основных: максимум внимания и заботы будет уделено малоимущим, инвалидам, детям, оставшимся без родителей, молодежи.

Не глядя в будущее истории, сегодня хотелось бы воспользоваться предпраздничным днем для осмысления положения женщин, изменения их статуса, социальной роли и понимания "природного предназначения женщины".

В целях улучшения положения женщин в Казахстане Правительством Республики Казахстан приняты конкретные меры. Постановлением Правительства Республики Казахстан от 19.07.1999 года (№ 999) утвержден Национальный план действий по улучшению положения женщин в Республике Казахстан. В Плане предусмотрено повышение активности и роли женщин в общественно-политической жизни, улучшение положения женщин в соответствии с долгосрочной стратегией развития "Казахстан-2030". Настоящий План направлен в Комиссию по положению женщин Организации Объединенных Наций, что повышает авторитетность и значимость этого важного документа.

В Казахстане проживает 8 млн. 38 тысяч женщин, что составляет 51 процент от общей численности населения, в нашем районе – 19300 человек, что составляет 50 процентов от общей численности населения. 44 процента женщин проживает в сельской местности.

Мы являемся свидетелями того, что в период перехода к рынку изменились системы социальных гарантий, снизился жизненный уровень значительной части населения, что вызвало серьезные трудности, связанные с материнством и детством, с социальным статусом женщины, кризисом института семьи. Поэтому и назрела необходимость возведения проблем семьи, женщины, материнства и детства в ранг государственной политики. Заметно усилилось влияние Национальной Комиссии по делам семьи и женщин. У нас на местах комиссии занимаются всеми жизненно важными вопросами совместно с акматами: оказанием помощи малоимущим семьям, обеспечением посещаемости детьми школ, неблагополучными семьями.

Одними из главных приоритетов настоящего и будущего Казахстана является здоровье, образование и благополучие граждан. Указом Президента от 16 ноября 1998 года утверждена Государственная программа

"Здоровье народа", включающая разделы: охрана здоровья матери, планирование семьи, детское питание, профилактика и лечение респираторных инфекций и диарейных заболеваний детей и др. К сожалению, мы не можем похвастаться здоровьем матерей, детей, не уменьшается число детей с отклонением в физическом, психическом и умственном развитии, несбалансированным, нерациональным питанием детей всех возрастов, беременных женщин. Число женщин с экстрагенитальной патологией составляет 292. На диспансерном учете состоит 575 детей. В 2000 году зарегистрировано случаев смертности среди населения 315. Младенческая смертность – 3 человека.

Уменьшается число матерей-героинь. Для сравнения: по району насчитывается ныне 47 матерей, имеющих 10-11 детей, в том числе несовершеннолетних. Когда-то столько матерей и более насчитывалось только по одной Киевке. Как видите, ска-

занным здоровьем молодежи, детей, подростков. Нам нужно больше уделять внимания работе с молодежью, от которой зависит будущее нашей страны, а если рассматривать конкретно каждого из нас, то и состояние предстоящей старости, от которой никому не уйти.

Вызывают тревогу судьбы обездоленных детей, не нужных опустившимся нерадивым матерям. На 1 января 2001 года опекаемых детей в возрасте до 18 лет – 78, в т.ч. 34 детей-сирот. Среди них 5 дошкольников, 2 инвалида детства. В детских домах находится 25 детей из нашего района, из них 5 детей-сирот и 20 детей, чьи родители лишены родительских прав. В целях защиты прав детей и подростков комиссией по делам несовершеннолетних направлено в суд в 2000 году восемь материалов на лишение родительских прав, из них лишены – 5 матерей: двое – из Ахмет ауылы, 1 – из Киевки, 1 – из с. Пржевальское, 1 – из с. Шахтерское. За 2000 год реше-

нием Нуринского районного суда усыновлено 11 детей, на учете состоит 91 усыновленный ребенок.

По возможности районный акимат, отдел образования, школы, руководители хозяйствующих субъектов, общественность оказывают помощь детям данной категории. В связи со встречей нового столетия из бюджета выделено 200 тысяч тенге на приобретение одежды, обуви для 85 детей-сирот, опекаемых, 55 детей-сирот охвачены бесплатным питанием. Ежегодно на елках акима района, области участвуют эти дети. Что бы не делало во благо детей, максимум внимания и заботы не заменит и мгновения материнской ласки.

быстро забывать прошлое. Заметно намелились ошутимые подвижки во всех сферах деятельности, и вы тому свидетели, и причин сегодня из утробы прямых обязанностей в воспитании собственных детей не должно быть.

Есть у нас еще много задач, которые надо решать и они решаемы. В числе приоритетных остается борьба с безработицей и бедностью. Официально зарегистрированных безработных насчитывается по району 448 человек, в том числе женщин – 150. По решению еженедельно проводимого штаба трудоустройства в первую очередь безработные из числа семей, где ни один не работает, из категории остро нуждающихся. С начала года трудоустроены 57 безработных, 79 направлены на общественные работы, проходят профобучение 13 человек. До конца года планируется трудоустроить 700 человек, охватить общественными работами 500, профессиональным обучением –

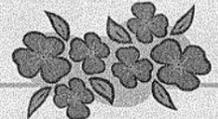
хозяйствующими субъектами, отчасти крестьянскими хозяйствами, в незначительной степени коммерческими структурами, выделено 2 млн. 4 тысячи тенге на проведение новогодних мероприятий, в том числе оказание материальной помощи малоимущим гражданам. Хочется выразить благодарность предпринятым всем форм собственности за отклик и понимание внутренней политики нашего государства в вопросах поддержки незащищенных слоев населения, борьбы с бедностью, трудоустройством безработных, в проведении праздничных мероприятий. Ощутимую помощь своим жителям оказали хозяйствующие субъекты в селах Заречное (Н.П. Першин), Щербаковское (С.А. Ныгметов), Индустриальное (И.Ф. Дильман), Шахтерское (Г.Г. Прокоп), Пржевальское (Э.Б. Таттыбаев), Кобегей (С.Н. Калденов), Байтуган (З.А. Алишаров, С.С. Токмагамбетов). Всегда участвуют в организации благотворительности предприниматели Шалова Галия, Про-

пос. Киевка. И это не может не вызывать тревогу. И вот с этими недугами должна бороться вся общественность. Женских проблем очень много, поэтому и был принят Национальный план по улучшению положения женщин в Республике Казахстан.

Накануне праздника, думаю, уместно освещение не только достижений, поэтому и были затронуты волнующие всех задачи. На нашей нуринской земле много славных, прекрасных женщин-тружениц, ветеранов труда. В системе здравоохранения представлены 78 процентов женщин, в образовании – 84, финансово-кредитной сфере – 96, культуре – 95, в промышленности – 46, в связи – 80, в сельском хозяйстве – 16, в отраслях экономики – 28, в системе предпринимательства – 42, в казенных предприятиях – 46 процентов. В зале присутствуют представительницы нескольких поколений. Наши труженицы-ветераны сегодня адресно поздравляют трудовые коллективы, где они ранее трудились. Признание, который год руководители организаций затрудняются отметить самых лучших женщин, их много, это вы, все сидящие в зале, и те, кто живет и трудится в сельской местности. В их числе Г.Г. Голошук, Е. Б. Мурзалына, М.О. Мауер, Л.З. Тасымова, Б.А. Мухамеджанова, М.Т. Калита, М.А. Белякова, Г.К. Досполова, К. Шулембаева, Н.Л. Старчевая, О.П. Татаренкова, А.И. Бардакова. Из учителей: В.А. Доценко, Е.М. Горбачева, У.А. Мукашева, Г.А. Шестюк, А.С. Жарова, Т.Б. Мукатаева, Д.А. Мажигова, Ш.К. Маташева, К.Д. Нуркенова, Н.П. Коноплева, Э.П. Спапробкова, Ж.С. Самигулина, Т.В. Шуканович, Т.А. Абикинова, С.А. Ахметова, П.К. Серикова, З.М. Омарова, Т.В. Жикина, Б.С. Аманбекова, О.А. Баранова, А.Н. Димбаева, Ш.М. Алибекова. Все они имеют большой опыт работы и добиваются результативных успехов в работе.

Мы рады приветствовать сегодня женщин старших поколений, учителей-ветеранов педагогического труда, медицины, финансовых структур, правоохранительных органов, государственной почты, культуры, ЗАГСа, военкомата, автобазы, ветеранов архива, райстата, северных сетей, телекома, редакции, хлебоприемного пункта, предпринимателей. Так уж распорядилась природа, что женщины чаще выносят трудности, поэтому и жизнь утверждающее начало присуще прежде всего ей. Вы, дорогие женщины, мужественно и стойко переносите все невзгоды, умело храните семейный очаг, воспитываете детей, на своих плечах несете жизненные тяготы, искусно совмещаете семейные заботы с рабочими буднями. Поздравляю всех с праздником! Пусть женщины всегда будут красивы, терпеливы и женственны. Пусть не угасает надежда, не теряется вера, процветает любовь! Желаю вам здоровья, радости, счастья детям, благополучия!

"С праздником весны, дорогие женщины!"

5 марта в районном Доме культуры состоялось торжественное собрание, посвященное Международному женскому дню 8 марта, на котором выступила заместитель акима района Адиша Кокебаевна Есмагамбетова.

чок демографии направлен в обратную сторону. Думаю, что заметным улучшением экономики демография вновь поднимется вверх.

По состоянию здоровья не подлежат обучению в районе 44 ребенка, обучаются на дому – 8. Более половины беременных женщин страдают анемией. В целом индексе здоровья женщин по республике составляет чуть более 30 процентов, в этих пределах он и по району – данные цифры не могут не вызывать тревогу, ведь самым главным, что определяет нашу жизнь, является здоровье.

В районе вроде и осуществляются мероприятия по пропаганде и ведению здорового образа жизни. Это и лекции, и беседы, проводимые медработниками, и соревнования, и спартакиады, и физвоспитание в школах. Перечисление количества и названий мероприятий займет немало времени. Но не количество определяет здоровье. Помимо всего этого нужны конкретные профилактические мероприятия и желание каждого быть здоровым.

Повсеместно намелился интерес к спорту среди сельчан. Благодаря руководству АО "Кайнар" (С.А. Ныгметов) открыт новый спортивный зал в с. Щербаковское, полноценно действует спортзал с сауной и баней в с. Шахтерское (Г.Г. Прокоп), намечается строительство спортзала в с. Пржевальское (Э.Б. Таттыбаев). Не пустуют спортзалы в сельских и центральных школах, и это отрадно. Физическое совершенство прекрасно тогда, когда оно идет вровень с нрав-

нием Нуринского районного суда усыновлено 11 детей, на учете состоит 91 усыновленный ребенок.

По возможности районный акимат, отдел образования, школы, руководители хозяйствующих субъектов, общественность оказывают помощь детям данной категории. В связи со встречей нового столетия из бюджета выделено 200 тысяч тенге на приобретение одежды, обуви для 85 детей-сирот, опекаемых, 55 детей-сирот охвачены бесплатным питанием. Ежегодно на елках акима района, области участвуют эти дети. Что бы не делало во благо детей, максимум внимания и заботы не заменит и мгновения материнской ласки.

Дорогие женщины, пусть эти печальные факты не омрачают большого праздника, но промолчать об этом нельзя, так как эти дети всегда у нас перед глазами. И если уже не исправить потерявших человеческий облик их родителей, то нужно все совместные усилия направить на то, чтобы эти пороки не повторились в подрастающем поколении. Еще четыре-пять лет назад можно было бы сказать, что корни этих негативных явлений прячутся в сложной социально-экономической жизни. Было время, когда пувастали прилавки, действовала талонная система, шлейфом тянулись многочисленные задолженности по выплате пенсий, пособий, зарплаты работникам бюджетной сферы. Уж такова природа человеческая:

80 человек. Для реализации этих задач разработана программа, над которой мы ежедневно работаем. Отрадно, что растет самозанятость населения, возрождаются надомные работы, огородничество, расширяется сеть общепитов и кафе под руководством женщин (Журсенова Айша, Дятлова Галина, Кочеганова Шакира, Шалова Галия, Прокоп Людмила, Абильдина Галия). Из общего количества субъектов малого предпринимательства число женщин составляет 305, или 14,6 процента, 11 крестьянских хозяйств из 253 возглавляют женщины. (А. Толуева, К. Ибадилдина, А. Бацгошева, И. Дебнарва, С. Сапарова, Б. Ахильдекова и другие).

В последние годы большое внимание уделяется социальной защите малоимущих. В результате проводимых мероприятий по борьбе с бедностью и безработицей число малоимущих с 1045 человек в 2000 году снизилось до 765342 человека остро нуждающихся адресно закреплены за организациями, предприятиями, учреждениями различных форм собственности. В течение 2000 года малообеспеченным гражданам, одиноком пенсионером и семьям, имеющим детей, была оказана материальная помощь на сумму 4 млн. 139 тысяч тенге. Всего проведено 11 благотворительных акций (к знаменательным датам), в том числе акция "Женщины Казахстана против бедности", на общую сумму около 12 млн. тенге. Например, в связи со встречей нового тысячелетия в районе

коп Людмила, Кочеганова Шакира, Досполова Галия, Кариева Жумабике, Палеха Вера, Цокаева Рая, Журсенова Айша. Благотворительные мероприятия будут проводиться и впредь.

Уважаемые гости, из трех категорий, свойственных женщинам – труженица, мать, любимица, традиционно внимание общественности акцентируется на ее роли матери. По нашему району насчитывается 193 матери-героини, в том числе по Киевке – 26. Их сегодня будут чествовать трудовые коллективы районного центра. Из 614 многодетных матерей 214 награждены подвесками. Наши матери вырастили своих детей, воспитывают внуков, не прерывают связи с поколениями, остаются неравнодушными ко всему происходящему, и мы преклоняемся перед ними. Это природой заложенные особенности женщины. Поэтому и уважение к женщине должно быть достойным, как к хранительнице очага, труженице, матери. Но на деле не всегда бывает так. Только за прошлый год совершено 28 преступлений и 189 административных правонарушений в отношении женщин. В ходе проведенных работниками правоохранительных органов профилактических мероприятий "Быт", "Здоровье", "Надзор" выявлено и поставлено на учет 52 неблагополучные семьи с нездоровой морально-психологической обстановкой, поставлено на учет 35 сомнительных квартир, направлено на принудительное лечение в ЛПУ одна женщина, злоупотребляющая спиртными напитками, 10 женщин поставлены на учет в наркологический кабинет ЦРБ

КАЗАК ОСЫ

Жайлауында жүрген жігіт бағып кой Дос келді деп жасап жатыр анық той Алғаш рет көріп тұрсын сен оны Нағыз казак осы, міне, танып кой. Сөйгіліктің құйрық-жалы таралған Сүйегің қазақ осы, қараңдар Қазақ осы күй шығарып, ән салып Көкпар тартып, қыз кууға жаралған Қазақ осы - айта тұғын желге сыр. О ағайын, халық емес ол кесір Қазақ осы - аңғал-саңғал жабуысыз Қазақ осы - ағыл-тегіл, көл-көсір Қазақ осы - дала дейтін, күн дейтін. Қазақ осы - "өнер алды - тіл" дейтін Қазақ осы - қарасын ба, ақсын ба, Қоңырсын ба, жатырқауды білмейтін Қазақ осы көргенінен танбайтын Той-думансыз оты түзу жанбайтын Қазақ осы - алудай-ақ алатын Жол беруен алдына жан салмайтын Қазақ осы - ашық жарқын қабағы Қонақ келсе, шабылып бір қалады Байқа да тұр, сағанда ол кетерде Ат мінгізіп, жібек шапан жабады. Қазақ осы - құда бол деп қинайтын Құдаларын құдайыңдай сыйлайтын Қазақ осы - дүние мен малыңды Оңды солды - шашу үшін жинайтын Қазақ осы - жайыл жатқан қанатын Батыр халық, ақын халық - дәл аты Қазақ осы - өзіміңнен адамға Насыбайға бола өкпелеп қалатын. Жайлауында жүрген жігіт бағып кой Дос келді деп жасап жатыр анық той Алғаш рет көріп тұрсын сен оны Нағыз казак осы, міне танып кой. ҚАДЫР МЫРЗА-ӘЛІ.

Наурыз көже туралы

Жұмабай атай бүгін күнлегісінен ерте тұрды. - Кемпір, тұр. Жана жыл келді, - деді. - Кім келді дейсің? - деді абырап, төсегінен тұрып жатқан Айша әжей. - Тіршілік атаулы жанарып, жана жыл келді деймін. - Е...е, - деді әлі де ештеңеге түсінбеген әжей. Атай дәлізге дәу кара қазанды алып шықты. Үш тағанды ошаққа орналастырып, қазанды жуып - шайып, су құйып әзірлеп қойды. Айша әжей аң-тан. - Сүр етті молырақ сал, көрші-қолан түгел келеді, - деді ол. Айша әжей ішке кіріп, үлкен табак ет алып шықты. Қазандағы мол ет қайнап, төңіректе тобытты иіс тарағанда ауыл сыртындағы дәу теректің бүтасындағы ұяда жалғыз жұмыртқаны басып отырған көкек біртүрлі елен етті. Қыс бойы адамдар астарын үйде дайындайтын. Мұндай иістің шығуы алғаш рет. Көкек жұмыртқасын көрші ұяға апарып салды да, өзі ауыл шетіндегі Жұмабай атайдың үйіне ұшып келді. - Қария, ас мол болсын! - деді көкек. - Айтқанын келсін! - Жұмабай қарт еттің көбігін алып, қазанын қақпағын жартылай жауып қойды. - Қария, біздердің де көрегіміз мол болсын, деп қазанына аздап бидай, не күріштен тастасаң қайтәді, - деді көкек. - Ұрым ғой... - Жарайды, - деді атай оған риза боп. - Ас дайын болғанда келіп, дәм татуды ұмытпа. Қайтып келген көкек жалғыз жұмыртқасын қай ұяға салғанын білмей әлек. Бар ұя бірдей. Ала буза да қарап қаламады. - Қария, ақ мол, жер құтты, мал сүтті болсын деп, қазаныңа екі-үш кесе ақ кесе ақтан қуйсаң қайтәді, - деді. - Ниетің дұрыс, бузауым. - Күлімдеген атай қазанға үш-төрт кесе қатқы құйды. - Көкөніс қол-көсір көбісің! - деді себеттегі пияз. Жұмабай қарт қазанға пияз салды. "Жеміс-жидек те мол болсын", - деп ойлаған қарт, үйден бір кесе өрік-мейіз алып шағып, қазанға оны да салды. Астың дәмін татып көрген қарт: "Тұзы аздап кемістеу екен?" деп қазанға шамалап тұз тастады. Жана жылдық наурыз көже осындай ақ тілек, ақ ниеттен туса керек. Саңап көрсе, Жұмабай атаның қазандағы наурыз көжесі жеті түрлі тағамнан тұрыпты. Олар: су, тұз, ет, қатқы, дәннің бір түрі, өрік-мейіз, көкөніс...

ЖҰЛДЫЗНАМА

ТОКТЫ
Көптен бері көрмеген туыстарыңбен кездесесің. Баспана мәселесіне қатысты проблемаларың өз шешімін тауып, жана істі бастауыңызға жол ашды. Ақыры өз легіңізге жетіп, асығыңыз алысының туралы Оған шектен тыс марқайып кетіп бәрін де жұрдай болып қалмаңыз деп ескерттім.

ТОРПАҚ
Өз ісінде беріктілік танытпасаңыз қолденіз табыстарға қол жеткізуіңіз екі талай болады. Алпа ортасында тұяндаған жағдайға байланысты түрлі іс-әрекеттерге жол беретін жанлардың кесірінен мұзға отырарсыз. Арада біраз күн өткен соң өміріңізде түбегейлі өзгерістер болмақ. Махабат күніне сюрприздер күте беріңіз.

ЕГІЗДЕР
Жуық арада екінші жартыңызбен сәл-пәл келіспеушілік келіп қаласыз. Бірақ мейрамға қарсы қайта татуласып, сезімдеріңіз одан да ұшқындай түседі. Материалдық жағдайыңыз нашарлап, біраз қаржылай тапшылықтарға тап боларсыз. Бір айта кетерлігі, мұның бәрі де өткіңші жанбыр іспеттес болмақ.

ШАЯН
Сүйіктіңізді ренжітіп алсаңыз, "шағып алар шаян жоқ, жаным-ау неден қашасың" деп айтып өуре болмай-ақ қойыңыз. Ескерте кетері ең алдымен өз мінезіңізге біршама көңіл бөліп, талдау жасап көрсеніз. Келіспеушілікке келіп қалғанда артық кетуден аулақ болу қажет. Әйтпесе шаруаныңыздың біткені деп есептей беріңіз.

АРЫСТАН
Сіз қандай сабырлы, ақылды адамсыз. Жұмыстағы белсенділігіңіз көпті тандай қақтырарды. Бірақ өкініштісі, сіз жануыңызға қарағанда жұмысқа көп уақытыңды бөлесіз. Сол себептен ғашықтар күнінде ең жақын адамдарыңызбен бірге болыңыз. Алпа басында көңіл құйыңыз ойлағыңды болмаса, соғалардың көмектесіңдері хак.

БІКЕШ
Айналадыңа біршама қарасаныз не етіп еді? Өзіңізді жалғыз жүрегіңізге нәлітін сияқтысыз, алайда сізді сүйетін адамдардың көп екенін ұмытпағайсыз. Көзді ашып - жұманша ұлы махабатыңыздың несін табуыңызға жақал емес. Денсаулығыңызға күтіммен қарап, тірлік етпесіңіз, бұрынғы ауруларыңыз бас көтеріуі мүмкін.

ТАРАЗЫ
Сізге сыртыңыздан ғашық болып жүрген адамның жалғыз екенін сезгеніңіз жөн. Оның ынтқы сезіміне сенімсіздік танытып, жаңын жаралай түсуіңіз жараспаз. Кез-келген адаммен неғұрлым алыстан сыйласатын болсаңыз, соғұрлым қадірменді болмақсыз. Шығармашылық жолда биік белестерге шығып, өз еңбегіңізді жемісін көретін күн де алыс емес.

САРЫШАЯН
Бос уақытыңызды орынды пайдалана отырып, көңілді отырыстарға барарсыз. Жұмыста көпшілік ықыласына бөленіп, жоғары жақтан бағалы сыйлықтармен марапатталарсыз. Өзіміңіздікке салынбай көптің қамын ойлағайсыз. Қалтаңыз қалындап, мерейіңіз үстем болмақ. Жағымды жаңалықтардан да қулағар боларсыз.

МЕРГЕН
Ойыңыз түгілі қиялыңызда болмаған күндерді бастан кешіресіз. Сезімнің отына ұшқындай жануыңыз да мүмкін. Оның үстіне бұрынғы ғашығыңызды кездестіресіз, онда нағыз екі кемеңгі ортасында қалдым деп ойлай беріңіз. Табан ақы, маңдай теріңіздің арқасында олжалы боларсыз. Қуанышыңызды жақындарыңызбен бөлісіңіз.

ТАУЕШКІ
Жоспарлаған істеріңіз жүзеге асып, тастыңыз өрге қарай домалайды. Лауазымды қызмет ісерімен танысып, олардың қолдауына ие боларсыз. Қызметіңіздің жоғарлауы да жақал емес. Демалыс күндеріңіз қуанышқа толы оқиғалармен мәңгі есте қалмақ. Болмашы нәрселерді уайымдай бермей тек ертеңгі күніңізге қажет болар істермен айналысыңыз.

СУҚУЫҒЫШ
Осы бір ерекше мейрамды шаттыққа толы күймен қарсы аласыз. Ұзақ уақытқа созылар жол сапарға шығуыңыз да мүмкін. Бақыттан басыңыз айналар сәттер әлі дала. Сол себептен бәрине де дайын болғайсыз. Кішігірім қаржылай тапшылықты бастан кешіресіз.

БАЛЫҚТАР
Қол жеткізіп жатқан жетістіктеріңізге біреулер қызғын қараса, енді біреулер іштерің тырнай қарайды. Сол себептен сізді көре алмайұшардан сак болыңыз. Махабат айдында жаныңызды түсіне білетін жанмен кездесіңіз. Түн ұйқыңызды төрт бөліп келген проблемалар біртіндеп сабырсы түседі.

Әзірлеген: Шәмей БІЛГІШБАЙҚЫЗЫ.

ӨЛЕҢ ЖОЛДАРЫН ТОЛЫҚТЫРЫҢЫЗ

Күрметті оқырман қауым! Казак ауыз әдебиетінің озық үлгілерінің бірі - кара өлең. Қазакта ешбір жиын, той, қуаныш өленсіз өтпеген. Сол үшін халық арасында жасы үлкен болсын мейлі, кіші болсын, мейлі әйел-қыз, мейлі ер жігіт болсын, кара өлең білмегені кемде-кем кездескен. Кәнеки, сіз де ойлаңыз, еске алып көріңіз. Мына кара өлеңдердің кейінгі

қасым,
Сен акку көлден ұшқан, мен лашын.....
5. Көйлегінді қос алма қуыстаған
Кұмардан бір шығады-ау, уыстаған.....
6. Каттының жақсы болса жайлау жердей

НАУРЫЗ-ДУМАН

екі жолы есіңізге түсер ме екен. Бұл халқымыздың қасиетті өнерін сүйетін жас ұрпақтарға Наурыз думан кезінде газетіміз арқылы насихаттап отырған тәрбие көпірі десек бөгелмей өткен ән сүйер қауымға өзіндік сыйлық ұсынамыз. Газет арқылы көпшіліктің назарына жүздегердің бейне суретімен берілетін болады.

Онымен өмір сүру біік өрлей
.....
7. Айналайын көзіңнен алтын-ай
Ақ жүзінді көргенде балқыдым-ай
.....
8. Бұраң бел, қоян жонды, бөкен саңды
Ақ тамақ, сүйір иек, беті қанды.....
Міне, ағайын! Біз казак өнерінен қағас қалдық. Алда ұрпақ көрмесінің бұл қиындықты. Өнерге, соның ішінде Наурыз күндерінде көне, тәрбиелік мәні зор, ешқашан ұмытылмайтын айттыс, кара өлең жолдарына, ұлттық бай мұрамызға тастақ жол салайық.
Шәмей БІЛІШБАЙҚЫЗЫ.

АКЫН КАЗАХСКИХ СТЕПЕЙ

Обзор литературы к 155-летию со дня рождения Жамбыла Жабаева – акына, поэта и композитора.

В феврале 1846 года, бурной ночью, возле горы Жамбыл у реки Чу родился мальчик, которому суждено было стать «Певцом своего народа и нового человечества». Так называл Жамбыла Жабаева в своей телеграмме Ромен Роллан.

За свою долгую, почти столетнюю жизнь, он стал свидетелем двух эпох и многих социальных потрясений, испытал все тяготы жизни и радости, никогда не боялся бедности и с достоинством принял благополучие. Он знал цену лести и лжи и никогда не склонял головы перед богатством. Он был чужок к чужой беде и беспощаден ко злу. Ему не было равных в айттысе, домбра его была душой и правдой Семиречья.

Книга известного литературного критика и ученого М. Каратаева «Вершины впереди». – Алматы, Жазушы в одном из разделов содержит работу о жизни и творчестве Жамбыла Жабаева «Алатау акынов». Еще мальчиком Жамбыл стремился стать акыном-профессионалом, другого жизненного пути для себя и не представлял. Именно поэтому он убежал от молды, которому отец отдал сына на обучение, и с восторгом учился у своего дяди Канадана итре на домбре, а впоследствии у акына Суymbая.

Как известно, жизнь и творчество Жамбыла до революции не изучались, биография записана не была. Только в 1937 году, когда слава Жамбыла облетела весь мир, заинтересовались его биографией. Тысячи и тысячи читателей хотели знать, кто такой, удививший всех своим песенным даром, Жамбыл, откуда он, как слагает песни? Но как восстановить, хотя бы важнейшие этапы девятидесятилетней жизни? Сам Жамбыл был неграмотен. Из книги М. Каратаева вы узнаете, как впервые взялся за эту задачу русский переводчик Жамбыла поэт Константин Алтайский.

В книгу М. Ауэзова «Мысли разных лет». – Алматы, Жазушы, включена работа писателя-академика (М. Ауэзова) «Жамбыл и народные акыны», из которой вы узнаете, что Жамбыл часто участвовал в айттысах, и вскоре его признали одним из самых талантливых акынов Семиречья. Он участвовал в айттысах с акынами Майкотом, Бахтыбаем и Сары, по своим идейным взглядам и устремлениям они близки Жамбылу. Совсем другое дело – айттысы с акынами Кулмағамбетом, Сарыбасом, Досмағамбетом и другими выразителями байской верхушки. Айттысы с этими акынами отточили песенное мастерство Жамбыла, и он стал любимцем народа.

Книга «Мир Жамбыла» – Алматы, Онер, – это альбом с фотографиями из литературно-мемориального музея Жамбыла, государственного музея искусств им. А. Костеева. Книга начинается с статьи А. Кекілбаева «Великан из царства поэзии», которая рассказывает о жизни Жамбыла. Читатели узнают, что народная память не сохранила ни одного случая поражения Жамбыла в поэтических поединках, зато помнит, что на знаменитом айттысе, проведенном в 1913 году в городе Верном, в честь 300-летия дома Романовых состоялось юбилейное пиришество, куда были приглашены 15 лучших акынов. Жамбыл не хотел быть на этом пиришестве, но его привели силой. Акыны по очереди пели славу царю. Когда дошла очередь до Жамбыла, то он выступил с гневной песней против царя. За эту песню, испортившую праздник, акына бросили в острок.

Поэту пришлось пережить многих друзей и близких, боль войны прошла через его сердце. И только искрометное Слово оставалось с ним до конца, и только вечно живая Степь звала за собой.

Проблемы воспитания молодежи в творчестве великого акына рассмотрены в книге М. Коккозова «Жамбыл о воспитании». – Алматы, Санат. Нельзя забывать, что Жабаев своим долголетием, плодотворностью поэтического творчества, общественной деятельностью практически отразил две эпохи в жизни нашего степного народа.

Учебные планы, учебники общеобразовательных школ предусматривают изучение творчества акына, однако еще не в полной мере отражают потенциальные возможности их применения на практике.

Предлагаем прочитать эту книгу как учащимся, так и педагогам. Умер Жамбыл 22 июля 1945 года, только шесть месяцев не дожив до своего столетия. Природный поэтический талант и добытое многолетним трудом песенное мастерство ставит Жамбыла в один ряд с великими поэтами всех народов.

Всех, кого заинтересовала литература о жизни и творчестве Жамбыла Жабаева, найдут ее в центральной районной библиотеке на книжной выставке «Акын казахских степей», а также другие произведения поэта на русском и казахском языках.

Приходите к нам в библиотеку!

С. ПУРТАЗИНА, методист районной библиотеки.

ЖОЛДЫКЕЙ АҚЫН: "СҮЛУТЕРЕК" – КЕЛЕР ҰРПАҚ МҰРАСЫ

(Соңы. Басы газетіміздің өткен санында)

Астықтың ордасындай Кара нұрға Наны жоқ сенен басқа бар ма сіре. Әкетті машинамен 60 қапты Сексеннен нанбасаныз бар да сұра Дәл кеше Кейіпкеңі қаласына Інірде, апақ-сапақ арасында Арғып 7 қап үн алып кетті, Асылбек қос күрештің шанысына Нан осыны ақиқат көргеніме, Жағылар өз қолынан бергеніне. Жеткізген айтқанымыз заң орнына, Соя бер мен ризамын өлгеніме.

СОНДА ЖӨКЕННІҢ АҚЫРҒЫ СӨЗІ:

Ешкім жоқ оңып тұрған ағайында, Үй де жоқ бағысатын манайында. Бір аяғы ақсаңдап бөкі соққан, Үміт қып Құдабайға барайын ба. Басқа ешнәрсә табылар болмаған соң, Сойғаннан басқа ылаж табайын ба. Шықпажаным, шықпа деп отыр бәрі, Тағыда өтіп барады қыстың зары, Паналап Көкөзекте отыра алмай, Қаксалдың қанғып кетті екі шалы.

Сценарийде өлең толық келтірілмейді. Ол түсінікте де. Сахнаға оны ықшамдап, дәл қойғандарды қажытпай, дәмді қып шығару дұрыс қой. Амантай Әнесқызы басқарған топ мұны да орынды ескерген. Сахна төріне сенімді шыққан Жұлдыз Айтқеева, Әсем Болатқызы, Аманкелді Шахарбаевтар акын өлеңінен домді тұстарын іліп алып, олардың астарлы мазмұнын отырғандар жүрегіне мөнерлеп, ырғақтап терен жеткізе білді. Және осылардың орындауында нақышына келтіре шығарған: "Анашым", "Жан ана", "Қариялар азайып барады" сияқты тартымды казакі өңдер марқайтып, бойды алады. Ұлттық киіммен безеніп, тал шыбықтай майысқан жауқазын жастар еріксіз жана дәуірге жетелейді. Бұл жерде әсіресе Айтқеева Жұлдыздың сахнада өзін қысылмай ұстап, акын өлеңдерін мүдірмей жатқа айтқанда тыныстау ырғағын жұмсақ-жұғымды жеткізгенін атап өткен жөн. Бірақ акын жолдарына тағы да рет берейік. Меніңше, оның кіндік қаны тамған Сұлу терегіне арнаған өлеңі ойды билеп, бойды алады, кез келген қандастың көз алдына туған жер келбетін, өке-шешесінің бейнесін елестетеді.

СҮЛУТЕРЕК

Сен едің туған жерім, Сұлутерек, Терегің күнге өрлеп, өскен ерек. Ардақты арпадай мекенім-ай, Саянда отыратын көленкелеп. Шаршатап, көк желекті аппақ қайын, Анқытып жаңға жайлы иіс майын. Қонып ап бұтағына бозша торғай, Құбылтып ән салады күн-күп сайын. Анамның күлін төккен жерім көріп, Отырмын қиялыма ерік беріп. Кір жуып, кіндік кескен қайран жерім, Жүрген жаланапк жылек теріп. Анамның жүрген жерім көрген жерден Жас келді екі көзге мөлтілдеген. Әркімнің туған жері өзіне ыстық Келіп ем көрсем деген сертімнен.

...Туып, өскен қайран жер, Гүл жайнайды далада. Сенде туып, сенде өскен, Бұрынғы ата-бабам да. Сенен артық мекенді, Іздесем мен табам ба? Ата-мекен анам да Жатыр өңі мәңгі ұйықтап, Қатарланып жағанда. Ұмытпайым кара жер Тірі жүрсем жалғанда.

Жөкеннің діни жолды таза ұстанып, оған қатысты имандылық рәсімдерді қалт жібермей, ата-баба рухына, аруақтар құрметіне әрдік құран бақшылатып, қол жаптыны болған. Бір жылы қорадағы қойдан жүде болған Жөкен келіп қалған айтқа не шаларын білмей қатты қысылады. Есіне елге танымал со кезде турмысы дәулетті, қуатты жиені Жалмағамбет түседі. Оған ойланбастан мынадай өтініш-өлең жолдайды:

ЖАЛМАҒАМБЕТКЕ!

Ғизатлу, о, құрматлу Жалмағамбет. Қарпықтан туған екен Көзей Мәмбет Алшаның Әмір мағұрті ісін қылып, Құдайға құл, Мұхамметке болсақ Үмбет. Ант шалмақ мұсылманға аһи сүндет, Өтемек бес парызды бізге міндет. Нағашын айт таба алмай қарап отыр, Қырылып барлық қойым болып індет. Сөзіме менің айтқан құлағың сал, Осылай қазір біздің хал-ахуал. Айттыма бір қой бер де құла атымды ал, "Қариза ақ сәнетін" қажет апу Түсіңсең бұл аятты есіңе ал. Болсам да қойға келдей атқа баймын, Қой үшін ат алды деп даттамаймын. Айт күні жылқыдан қой қымбат боп тұр, Сол үшін айтқанымын аттамаймын. Жөкеннің мұрасына қанық, ауыз әдебиетіне жақын шежірешіл қыптал азамат кезінде "Амантау" қой кештарына біраз жыл директор болған, Захар ауылының сыйлы ақсақалы Елқұтты Әкілдековтың естелігіне көңіл бөлейік.

ЖЫРҚҰМАР ҚАУЫМНЫҢ ҮРЕГІНЕ ЖОЛ ТАПТЫ

Көрдін бе үлкендікті пайдаланып, Жөндіктің жиып алып сайға бөрін Тіп-тік қой сұлу қыздың емілегіндей, Көрдін бе, анау екі найзағайдай. Қарсыңда Жыланды түр жеке биік, Қасыңда Аршаты түр оған жиіп. Басына сауыт киген батырлардай, Қабағын Түйетас түр неге түйіп. Япыр-ау жарқыраған Шошқақол ме? Ойынға барамыз ба сондағы елге. Замандас Дәріш, Қалып екі сұлу, Асығып күтіп тұр ма аға, жезде. Сол жерлі қоныс қылған қалын Мәмбет, Шай қайнап самауырда, асылып ет. Алыстан келе жатқан мені көріп, Алдында күтіп тұр ма Жалмағамбет. Келгенде, бұл ауылда бір ай жатып, Ән салып, өлең айттып думандатып, Қоштасып, елдің бағлан жастарымен, Кетуші ек Қарағашқа біз де қайтып. Шыға сап Бұрмашылан Сарбаз құлап, Ұзын жол көлденеңдеп жатыр сұлап. Аймысық, Көккөз деген екі таудың, Ағды сайларынан отыз бұлақ. Сонау шын Аймысықтың кара басы, Айдарат, Қараүңгірмен итарқасы, Тұлпардың тұяғымен көтеріңіз, Шапқанда аспаңға ұшып таудың тасы. Шығысы Аймысықтың Белқараған, Қасыңда Қызыл кеніш күт орнаған. Дүниеге көзімді ашып келген жерім Осы жол Сұлутерек саған барам.

НЕ СҮЛУ?

Не сұлу бұл өмірде-сәлем сұлу, Жігітке ойын-қызық дәурен сұлу Қасыретсіз жан көтеріп қанбақша ұшқан, Бар ма екен шырқай салған өңнен сұлу. Не сұлу бұл өмірде-арман сұлу, Өткізген ойын-сауық жалған сұлу. Қыпша бел, алма мойын, керілген қас, Секілді лағыл тастай жанған сұлу. Сұлудың кара көзі тарға қалған, Жіңішке белі нәзік талдан сұлу. Болса да қалдай міні жасырайын, Бар ма екен әділет пен ардан сұлу. Біреудің бермес асы неге керек, Бәрінен өзім сүйіп алған сұлу. Құр сұлу қампитсіген неге керек, Бәрінен етегінен жайған сұлу. Құптарлығы ол, Елекен ақсақалдың өлеңдерлі акын аузынан тек жазып алуында ғана емес, олардың өмірге келу тарихында ашып, уағыздай білуінде.

... Жолдөкей туған жеріне Көкөзектен аттанып, Кертіндіге қонып, келесі күні Молотов колхозының жылқы фермасына келеді. Осында Апақай ақсақалдың үйінен шай ішкен соң, Жылтырдың Бормаласы деген жерде, Құланөтпестің жағасында отырып "Құланөтпес" өлеңін жазады. Келесі күні Бормаладан аттанып, Жөкен Шошқақолге беттейді де, Амантауды басып өтеді. Сөйтіп Бұрмашыға қонады. Осы жерде руы Тілен-Бексары Жұманбаев деген кісінің үйінде "Қарағаш" деген өлеңін шығарады. Біздің елге жеткен соң туған, өскен жері Сұлутерекке барғанымызда өз қыстауының ескі шымықорасын жанында үнсіз теліріп тұрып қалды. Содан кейін "сіздер аралай беріңіздер, мен бірдеме түрлетпін едім" деп жалғыз қалды Жөкен. Сонда "Сұлутеректі" жазыпты.

(Жалғасы бар).

Боташ БЕКМАҒАМБЕТОВ.

Аппарат акима Нуринаского района объявляет о проведении конкурса по государственным закупкам лекарственных препаратов на общую сумму 535 тыс. тенге на 2001 год.

К конкурсу допускаются все потенциальные поставщики, отвечающие квалификационным требованиям, оговоренным в ст. 10 Закона "О государственных закупках".

Пакет конкурсной документации можно приобрести в срок до 16 апреля включительно по адресу: Киевка, ул. Советская, 50, аппарат акима района, комната № 5 с 9 до 18 часов.

Конкурсные заявки на участие, запечатанные в конверте, предоставляются потенциальными поставщиками в аппарат

акима Нуринаского района. Окончательный срок предоставления конкурсных заявок 17 апреля 2001 года до 13 часов.

Конверты будут вскрываться в присутствии всех прибывших потенциальных поставщиков, представивших конкурсные заявки 17 апреля 2001 года в 15 часов по следующему адресу: п. Киевка, ул. Советская, 50, зал заседаний.

Дополнительную информацию и справки можно получить по телефону: 2-14-55.

К. БАЛАБЕКОВА, заместитель председателя районной конкурсной комиссии.